

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

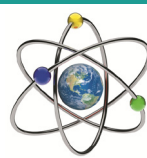
№10(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 152 sahifa,
9-oktyabr, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Informatika ta'limida gamifikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	10
Xalikov Akbar Tilovberdiyevich	
Terminologik kompetensiya bo'lajak shifokor kasbiy kompetentligining komponenti sifatida	14
Namazova Munavvar Oltibekovna	
Alisher Navoiy merosi asosida ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirish	17
Rashidov Javohir Akram o'g'li	
Negotiating Communicative Power and Social Hierarchy in English and Uzbek Literary Discourse: A Comparative Pragmalinguistic Study	22
Nodirabegim Xonturaeva	
STEM yondashuvi asosida o'quvchilarda robototexnika ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-pedagogik jihatlarini	31
Nasimova Hikoyat Nosirovna	
O'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	37
Po'latova Barno Raximjon qizi	
Ingliz va o'zbek o'rta asrlar adabiyotining shakllanishi va taraqqiyot omillari: qiyosiy-tipologik tahlil	41
Atanazarova Shoxida Baxramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarni sel texnologiyasi asosida shakllantirishning metodik imkoniyatlari	47
Normurotova Aziza Karim qizi	
Tarjimonlik kompetensiyalarini rivojlantirish	52
Karayeva Karima Nabiyevna	
Ixtisoslik modullari asosida bo'lajak logopedlarning diagnostik-korreksion kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	57
Sarimsoqova Maftuna Obidjon qizi	
O'smir yoshdagi o'quvchilarda internet tobeligining psixologik omillari va uni bartaraf etish yo'llari	61
Toshpo'latova Nodira Xudjamurodovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning psixologik asoslari	65
Jumanova Nasiba Sherboyevna	
Kasbiy ta'limda "media va axborot savodxonligi" fanini o'qitishda o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	69
Shomirzayev Baxtiyor Nazarovich	
O'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	74
Po'latova Barno Raximjon qizi	
Blended-learning modeli asosida iqtisodiyot fanining o'quv samaradorligini oshirish va o'quv natijalarining sifatini baholash	78
Abdimurodova Luiza Abdimurod qizi	
Tpack modeli asosidagi mashqlar tizimi orqali talabalarning lingvokognitiv kompetensiyasini rivojlantirish ...	85
Allamuratov G'ofur Ashurovich	
Periphrasis as a Mechanism of Secondary Nomination in English And Uzbek: a Comparative Linguo-Semantic Study	90
Fazilov Odil	
Fizika ta'limida STEAM yondashuvi asosida barqaror rivojlanish kompetensiyalarini shakllantirish	97
Omonova Sitara Zafar qizi	
Raqamli ta'lim muhitida generativ sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish orqali pedagoglarning raqamli kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	102
Rizayeva Sanobar Davlataliyevna	

Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanish sinergetik ekotizimini adaptiv transformatsiyalash mexanizmlari.....	108
Supiyeva Buxolida Abduvaliyevna	
Rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalarini baholashda psixologik-intellektual o'yin texnologiyalaridan foydalanish	113
To'raxo'jayeva Ra'no Rustam qizi	
Matn bilan ishlashning zamonaviy texnologiyalari (10-sinf ona tili darslari misolida)	118
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Развитие познавательной активности учащихся 6 классов госпитальной школы в процессе самостоятельной работы по ботанике с использованием ИКТ	124
Баходирова Камола Комиловна, Хошимова Гулзода Ойбековна, Рустамова Нозима Фазлиддиновна	
Развитие медиаменталитета студентов в условиях интеграции искусственного интеллекта и витагенных образовательных технологий: модель, методы и критерии оценки.....	130
Рустамова Нодира Рустамовна	
O'quvchilarning aqliy mehnat kompetensiyasini rivojlantirishda tafakkur operatsiyalarining o'rni	137
Eshmonov Moxirjon Baxtiyor o'g'li	
Yosh bokschilarni tezlik reaksiya dinamikasini rivojlantirish mexanizmlari	140
Malikzoda Abdulatif Abdubannon o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarning ijtimoiy moslashuvini shakllantirishda pedagog-tarbiyachining roli	148
Rahmonqulova Xolida Bosimovna	

ALISHER NAVOIY MEROSI ASOSIDA OTA- ONALARNING PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

Rashidov Javohir Akram o'g'li

Shahrisabz davlat pedagogika instituti xodimlar bo'limi inspektori

Annotatsiya: Ushbu maqolada Alisher Navoiyning “Mahbub ul-qulub” va “Hayrat ul-abror” asarlaridagi oilaviy tarbiya va axloqiy kamolot g'oyalari asosida umumiy o'rta ta'lim maktablarida ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-metodik modeli taqdim etiladi. Tadqiqotda N=150 ishtirokchi (ota-onalar va o'smirlar) qatnashgan diagnostika va tajriba-sinov ishlari natijalariga ko'ra ishlab chiqilgan metodik modul o'smirlar axloqiy qadriyatlarini o'rtacha 28,4% ga, ota-onalarning pedagogik kompetentlik darajasini esa 31,7% ga oshirgani aniqlangan.

Kalit so'zlar: Alisher Navoiy, pedagogik kompetentlik, oilaviy tarbiya, axloqiy qadriyatlar, o'smirlar, metodik modul, umumiy o'rta ta'lim.

Abstract: This article presents a scientific-methodological model for developing parental pedagogical competence based on the ideas of family upbringing and moral perfection found in Alisher Navoi's works Mahbub ul-Qulub and Hayrat ul-Abror. Based on diagnostic and experimental studies involving N=150 participants (parents and adolescents), the developed methodological module increased the level of adolescents' moral values by an average of 28.4%, and parents' pedagogical competence by 31.7%.

Key words: Alisher Navoi, pedagogical competence, family upbringing, moral values, adolescents, methodological module, secondary school.

Аннотация: В данной статье представлена научно-методическая модель развития педагогической компетентности родителей на основе идей семейного воспитания и нравственного совершенства, изложенных в произведениях Алишера Навои “Махбуб ул-кулуб” и “Хайрат ул-аброр”. По результатам диагностических и опытно-экспериментальных работ с участием N=150 участников (родители и подростки) разработанный методический модуль повысил уровень нравственных ценностей подростков в среднем на 28,4%, а уровень педагогической компетентности родителей - на 31,7%.

Ключевые слова: Алишер Навои, педагогическая компетентность, семейное воспитание, нравственные ценности, подростки, методический модуль, общеобразовательная школа.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasini isloh qilishga qaratilgan ketma-ket davlat dasturlari oila va maktab o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashni ustuvor vazifa sifatida belgilaydi. 29.10.2020 yildagi PF-6097-son¹ Farmon bilan tasdiqlangan “Ta'lim va fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirishni ta'limning sifat kafolati sifatida ko'rsatgan (O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, 2022). Biroq tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ota-onalarning katta qismi o'smirlar bilan ishlashda pedagogik bilim va ko'nikmalar yetishmasligini his etadi (Yusupova, 2021; Toshmatov, 2020).

Alisher Navoiy (1441-1501) - O'rta Osiyo madaniyati va pedagogik tafakkurining ulkan namoyandasi. Uning “Mahbub ul-qulub” asari ota-onalik burchini, farzand tarbiyasidagi axloqiy javobgarlikni, “Hayrat ul-abror” esa insoniy fazilat va kamolot yo'llarini batafsil bayon etgan. Ushbu asarlardagi pedagogik g'oyalar asrlar davomida o'z ahamiyatini yo'qotmagan va zamonaviy tarbiya ilmining fundamental tamoyillari bilan hamohang keladi (Qosimov, 2018; Haydarov, 2020).

Tadqiqotlarning ko'rsatishicha, milliy-ma'naviy meros asosidagi tarbiya dasturlari o'smirlarda o'ziga xos identifikatsiya va axloqiy barqarorlikni shakllantirishda alohida samaradorlik namoyon etadi (Abdullayeva, 2019;

1 <https://lex.uz/uz/docs/-5073447>

Mirzayev, 2022). Shunga qaramay, Navoiy merosini ota-onalar pedagogik kompetentligi bilan bog'lab o'rganuvchi empirik tadqiqotlar hali yetarli darajada mavjud emas - bu bo'shliq mazkur maqolaning ilmiy yangiligini belgilaydi.

Tadqiqotning maqsadi: Alisher Navoiy asarlari asosida ishlab chiqilgan metodik modul ota-onalarning pedagogik kompetentligini va o'smirlarning axloqiy qadriyat darajasini oshirishga qay darajada ta'sir qilishini aniqlash.

Tadqiqot vazifalari:

- 1) Navoiy asarlaridagi oilaviy tarbiya g'oyalarining pedagogik tahlilini o'tkazish;
- 2) diagnostika vositalarini ishlab chiqish va asl holat darajasini aniqlash;
- 3) metodik modulni amalga oshirish va uning samaradorligini baholash.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika va oila tarbiyasi nazariyasining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda pedagogik kompetentlik ota-onaning farzand yosh va psixologik xususiyatlarini tushunishi, samarali muloqot o'rnatish, tarbiyaviy vaziyatlarni to'g'ri baholashi hamda bolaning axloqiy va ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga qodirligi bilan izohlanadi. Oila va ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikka oid tadqiqotlarda ota-onalarning pedagogik bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish farzand tarbiyasi samaradorligini oshiruvchi muhim omillardan biri sifatida qoraladi.

J. Epsteinning oila, maktab va jamiyat hamkorligiga oid konsepsiyasida ota-onalarni ta'lim-tarbiya jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur yondashuv ota-onalar bilan tizimli hamkorlikni yo'lga qo'yish, ularning tarbiyaviy bilimlarini kengaytirish va farzand rivojlanishi uchun umumiy mas'uliyatni shakllantirish zarurligini asoslaydi. Ushbu konsepsiya ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan metodik dasturlarni ishlab chiqishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

A. Banduraning ijtimoiy o'rganish nazariyasida shaxs xulq-atvorining shakllanishida kuzatish, taqlid qilish va namuna asosida o'rganish mexanizmlariga katta ahamiyat beriladi. Ushbu nazariya nuqtayi nazaridan ota-onaning shaxsiy xulqi, muloqot uslubi va axloqiy pozitsiyasi farzand tarbiyasida bevosita namuna vazifasini bajaradi. Shu sababli ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirish nafaqat nazariy bilim berish, balki ularning kundalik tarbiyaviy faoliyatida samarali xulq modellarini shakllantirishni ham nazarda tutadi.

O'smirlarning axloqiy qadriyatlarini o'rganishda S. Schwartzning qadriyatlar nazariyasi ham muhim metodologik ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv shaxs xulq-atvorini yo'naltiruvchi qadriyatlar tizimini tahlil qilish imkonini beradi. Oila muhiti, ota-onaning tarbiyaviy pozitsiyasi va o'zaro munosabatlar o'smirlarning hurmat, mas'uliyat, hamkorlik, mehr-oqibat va boshqa axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi muhim ijtimoiy omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Alisher Navoiy merosida ham oila tarbiyasi, ota-ona va farzand munosabatlari, insoniy fazilatlar, axloqiy mas'uliyat va komil inson tarbiyasi masalalari muhim o'rin egallaydi. Xususan, "Mahbub ul-qulub" asarida inson xulqi, odob-axloq, mehr-oqibat, mas'uliyat va jamiyatdagi munosabatlar bilan bog'liq g'oyalar ilgari surilgan bo'lsa, "Hayrat ul-abror" da insoniy fazilatlar, ilm, hikmat va ma'naviy kamolot masalalari yoritiladi. Mazkur asarlardagi tarbiyaviy qarashlar ota-onalarning pedagogik madaniyatini rivojlantirishda milliy-ma'naviy manba sifatida foydalanish imkonini beradi.

Navoiy merosining tarbiyaviy va pedagogik mohiyati mahalliy tadqiqotchilar tomonidan ham turli jihatlarida o'rganilgan. Qosimov va Haydarov tadqiqotlarida Navoiy asarlaridagi ma'naviy-axloqiy va tarbiyaviy g'oyalarning zamonaviy ta'lim-tarbiya uchun ahamiyati yoritilgan. Abdullayeva hamda Mirzayev ishlarida esa milliy-ma'naviy qadriyatlarga asoslangan tarbiya o'smirlarning axloqiy rivojlanishi va milliy o'zligini anglash jarayonlari bilan bog'liq holda tadqiq etilgan. Ushbu ilmiy qarashlar klassik adabiy merosni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Mavjud tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bir tomondan, ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirishning umumiy nazariy va metodik asoslari yetarlicha ishlab chiqilgan, ikkinchi tomondan esa Alisher Navoiy merosidagi oilaviy tarbiya va axloqiy kamolot g'oyalarini ota-onalar bilan ishlashning maxsus metodik moduli sifatida qo'llash masalasi yetarli darajada empirik o'rganilmagan. Ayniqsa, Navoiy asarlaridagi pedagogik g'oyalarni zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuvlar bilan integratsiyalash va ularning ota-onalar pedagogik kompetentligi hamda o'smirlar axloqiy qadriyatlariga ta'sirini tajriba-sinov asosida baholashga ehtiyoj mavjud.

Shu jihatdan, Alisher Navoiy merosi asosida ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan metodik modelni ishlab chiqish milliy tarbiyaviy meros va zamonaviy pedagogik yondashuvlarni o'zaro uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv ota-onalarning tarbiyaviy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga, o'smirlarning axloqiy qadriyatlarini mustahkamlash uchun ham muhim ilmiy-metodik imkoniyat yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot dizayni. Tadqiqotda kvazi-eksperimental dizayn qo'llanildi: ishtirokchilar nazorat ($n=75$) va tajriba ($n=75$) guruhlariga tasodifiy bo'lmagan maqsadli tanlov asosida ajratildi. Ikkala guruhdan ham dastlabki (pre-test) va yakuniy (post-test) o'lchovlar olindi. Tadqiqot 2024-yil sentabr - 2025-yil may oylari davomida uchta umumiy o'rta ta'lim maktabida amalga oshirildi.

Ishtirokchilar. Umumiy $N=150$: 75 ota-ona (5-8-sinf o'quvchilarining ota-onalari; o'rtacha yosh: $38,4 \pm 5,2$ yil; onalar 62%, otalar 38%) va ularning 75 nafar o'smirlardan (11-14 yosh; o'g'il bolalar 51%, qiz bolalar 49%) iborat. Ishtirokchilar Shahrisabz shahrining uchta davlat maktabidan tanlangan.

O'lchov vositalari. Ota-onalar pedagogik kompetentligi uchun: Epstein (2011) modeli asosida moslashtirilgan "Oilaviy hamkorlik kompetentligi" shkalasi (36 ta modda, Likert 1-5, Cronbach $\alpha=0,84$). O'smirlar axloqiy qadriyatlar uchun: Schwartz (1992) qadriyatlar anketi o'zbek tiliga adaptatsiyalangan varianti (40 ta modda, Likert 1-6, $\alpha=0,81$) va Abdullayeva (2019) tomonidan ishlab chiqilgan "Ota-onaga hurmat" maxsus shkalasi (20 ta modda, $\alpha=0,78$).

Interventsiya: metodik modul. Tajriba guruhi 10 ta sessiyadan iborat metodik modulni o'tadi (har bir sessiya 90 daqiqa, ikki haftada bir marta). Modulning mazmuniy asosi Navoiyning "Mahbub ul-qulub" (IV–VI qismlar: ota-ona burchi, farzand tarbiyasi, axloqiy kamolot) va "Hayrat ul-abror" (I–III maqolalar: insoniy fazilat, ilm va hikmat) asarlaridan olingan. Har bir sessiya uch qismdan iborat: (1) Navoiy matnini muhokama qilish va zamonaviy kontekstda talqin etish; (2) amaliy vazifa (rol o'yinlari, keys-stadi, refleksiya daftari); (3) uyga topshiriq - o'smirlar bilan birga bajaradigan mashq.

Ma'lumotlarni tahlil qilish. Ma'lumotlar IBM SPSS Statistics 26 dasturida qayta ishlendi. Guruh ichidagi o'zgarishlar uchun juftlashtirilgan t-test (paired samples t-test), guruhlar orasidagi farqlar uchun mustaqil t-test (independent samples t-test) va samaradorlik kuchi uchun Cohen's d ko'rsatkichi hisoblandi. Ahamiyatlilik darajasi $p < 0,05$ qabul qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. Ota-onalarning pedagogik kompetentligi dinamikasi

Tajriba guruhida pedagogik kompetentlik o'rtacha ko'rsatkichi $52,3 \pm 8,1$ balldan $69,1 \pm 7,4$ ballga yuksalgan (o'sish: +31,7%; $t(74)=14,32$; $p < 0,001$; $d=1,65$ - katta effekt). Nazorat guruhida statistik jihatdan ahamiyatli o'zgarish qayd etilmagan ($54,1 \pm 7,9 \rightarrow 56,2 \pm 8,3$; $p=0,17$).

Kompetentlikning eng ko'p o'sgan quyi shkalari: "Farzand bilan muloqot uslubi" (+38,2%) va "Axloqiy tarbiya usullari haqidagi bilimlar" (+34,6%).

1-jadval: Ota-onalar pedagogik kompetentligi: pre-test va post-test taqqosi

Ko'rsatkich	Tajriba (pre)	Tajriba (post)	Nazorat (pre)	Nazorat (post)	p
Umumiy ball (100 dan)	$52,3 \pm 8,1$	$69,1 \pm 7,4$	$54,1 \pm 7,9$	$56,2 \pm 8,3$	$<0,001$
Muloqot uslubi	$48,6 \pm 9,2$	$67,2 \pm 8,1$	$49,3 \pm 8,8$	$51,0 \pm 9,0$	$<0,001$
Axloqiy tarbiya bilimlari	$50,1 \pm 8,7$	$67,5 \pm 7,6$	$51,4 \pm 8,5$	$53,8 \pm 8,9$	$<0,001$
Maktab bilan hamkorlik	$55,4 \pm 7,3$	$70,8 \pm 6,9$	$56,1 \pm 7,6$	$58,4 \pm 7,8$	$<0,001$

2. O'smirlarda axloqiy qadriyatlar dinamikasi

Tajriba guruhidagi o'smirlarda axloqiy qadriyatlar umumiy ko'rsatkichi $54,8 \pm 9,3$ balldan $70,4 \pm 8,1$ ballga ko'tarilgan (o'sish: +28,4%; $t(74)=11,84$; $p < 0,001$; $d=1,42$ - katta effekt). "Ota-onaga hurmat" shkalasi bo'yicha o'sish ayniqsa yuqori: +35,1% ($p < 0,001$; $d=1,71$). Nazorat guruhida esa ko'rsatkichlar deyarli o'zgarmagan ($55,2 \pm 9,0 \rightarrow 57,6 \pm 8,8$; $p=0,21$).

2-jadval: O'smirlarda axloqiy qadriyatlar: pre-test va post-test taqqosi

Ko'rsatkich	Tajriba (pre)	Tajriba (post)	Nazorat (pre)	Nazorat (post)	p
Umumiy qadriyat balli	$54,8 \pm 9,3$	$70,4 \pm 8,1$	$55,2 \pm 9,0$	$57,6 \pm 8,8$	$<0,001$
Ota-onaga hurmat	$51,3 \pm 10,1$	$69,3 \pm 8,4$	$52,0 \pm 9,8$	$53,7 \pm 9,5$	$<0,001$
Halollik va adolat	$56,2 \pm 8,9$	$70,8 \pm 8,0$	$57,1 \pm 8,7$	$59,0 \pm 9,1$	$<0,001$
Mehnat va ilmga muhabbat	$57,4 \pm 8,4$	$71,2 \pm 7,8$	$56,8 \pm 8,6$	$58,9 \pm 8,9$	$<0,001$

3. Korrelyatsion tahlil

Post-test bosqichida ota-onalar pedagogik kompetentligi va o'smirlarda axloqiy qadriyatlar o'rtasida kuchli ijobiy korrelyatsiya aniqlandi ($r=0,74$; $p<0,001$; Pearson). Bu natija ota-onalar kompetentligi va farzand axloqiy kamoloti o'rtasidagi murakkab ikki tomonlama ta'sirni tasdiqlaydi.

Olingan natijalar bir qancha yo'nalishda muhokama qilinishi mumkin.

Birinchidan, Navoiy g'oyalarining pedagogik ta'sirchanlik mexanizmi. Modulning natijalari Bandura (1977) ijtimoiy o'rganish nazariyasidagi "modeling" mexanizmi bilan izohlanishi mumkin: ota-onalar Navoiy asarlari-dagi axloqiy obrazlarni muhokama qilib, o'zlarini ularni namuna sifatida qo'yanlar. Navoiyning "Mahbub ul-qu-lub"dagi ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlarga bag'ishlangan parchalar ayniqsa "ota-ona burchi" va "farzandga hurmat ko'rsatish orqali hurmat olish" tushunchalarini konkret misollar bilan tasvirlagani muhokama sifatini oshirgan.

Ikkinchidan, zamonaviy oilaviy pedagogika tadqiqotlari bilan hamohanglik. Epstein (2011) maktab-oila-jamiat hamkorligining olti toifali modeli bo'yicha o'tkazilgan xalqaro tadqiqotlar ota-onalarning "tarbiyaviy bilim-larini" oshirish dasturlari o'smirlarda ijtimoiy-axloqiy ko'rsatkichlarni 20-35% gacha yaxshilashini ko'rsatgan - bizning natijamiz (28,4%) ushbu oraliqqa to'liq mos tushadi. Shu bilan birga, milliy madaniy kontekst (Navoiy asarlari) dasturga qo'shimcha legitimlik va o'quvchilar uchun identifikatsiya imkoniyatini bergan bo'lishi mumkin.

Uchinchidan, Navoiyshunoslik tadqiqotlari bilan qiyos. Qosimov (2018) va Haydarov (2020) Navoiy mero-sidagi tarbiyaviy g'oyalarni ilmiy tahlil qilgan bo'lsa ham, ularning metodikani empirik sinovdan o'tkazishga yo'naltirilgan tadqiqotlar hali yetarli emas. Mazkur maqola ana shu bo'shliqni qisman to'ldiradi: klassik adabiy merosni pedagogik eksperiment bilan birlashtirilgan muallif modelni taklif etiladi.

Cheklovlar:

- tadqiqot bitta shahar maktablarida o'tkazilgan;
- nazorat guruhiga muqobil intervensiya berilmagan;
- o'lchovlar xodim (o'qituvchi) emas, ota-onalar tomonidan to'ldirilgan, bu ijtimoiy istakli javob berish (social desirability bias) xavfini tug'diradi.

Kelajak tadqiqotlarda ko'proq maktablarni qamrab oluvchi, randomizatsiyalangan dizayn qo'llash tavsiya etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot Alisher Navoiy merosi asosida ishlab chiqilgan 10 sessiyalik metodik modul ota-onalarning pedagogik kompetentligini ($\Delta=+31,7\%$; $d=1,65$) va o'smirlardagi axloqiy qadriyatlar darajasini ($\Delta=+28,4\%$; $d=1,42$) statistik jihatdan ahamiyatli ravishda oshirishi mumkinligini isbotladi. Ota-onalar pedagogik kompeten-tligi va o'smirlar axloqiy qadriyatlari o'rtasidagi kuchli korrelyatsiya ($r=0,74$) oila-maktab hamkorligiga yo'nalti-rilgan dasturlarning zarurligini yana bir bor tasdiqladi.

Amaliy tavsiyalar:

1. Maktab psixologlari va sinf rahbarlari uchun: Navoiy asarlari muhokamasi asosidagi ota-onalar semi-nar-treningini har chorakda kamida bir marta o'tkazish, mavzularni o'smirlar yosh xususiyatlariga moslash-tirish;
2. Ta'lim vazirligi uchun: metodik modulni umumiy o'rta ta'lim maktablarida ota-onalar bilan ishlashning stan-dart dasturiga kiritish va uni malaka oshirish kurslarida qo'llash;
3. Navoiyshunoslar uchun: klassik matnlardagi pedagogik g'oyalarni zamonaviy psixologik nazariyalar (konstruktivizm, ijtimoiy o'rganish) bilan bog'lovchi interdisiplinar tadqiqotlarni rivojlantirish;
4. Kelajak tadqiqotchilar uchun: ko'p markazli (multi-site) randomizatsiyalangan nazorat tadqiqoti (RCT) o'tkazish, shuningdek, modulning uzoq muddatli (6-12 oy) ta'sirini o'lchash.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayeva, G. (2019). O'smirlarda axloqiy qadriyatlarni aniqlash metodikasi: adaptatsiya va validatsiya. O'zbekiston pedagogika fanlari jurnali, 3(2), 45-58.
2. Bandura, A. (1977). Social learning theory. Prentice Hall.
3. Epstein, J. L. (2011). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools (2nd ed.). Westview Press.

4. Haydarov, R. (2020). Alisher Navoiy asarlarida insonparvarlik g'oyalari. Sharq yulduzi, 4, 112-124.
5. Mirzayev, B. (2022). Milliy-ma'naviy meros asosidagi tarbiya dasturlari: empirik tahlil. Ta'lim va rivojlanish, 5(1), 22-37.
6. Navoiy, A. (2011). Mahbub ul-qulub. O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. (Asl nusxa: 1500)
7. Navoiy, A. (2013). Hayrat ul-abror. O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. (Asl nusxa: 1483)
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022). PF-60-son Farmon: Ta'lim va fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. Qonun hujjatlari ma'lumotlar bazasi. <https://lex.uz>
9. Qosimov, B. (2018). Navoiy merosi va bugungi tarbiya. O'zbek tili va adabiyoti, 2, 78-91.
10. Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values. Advances in Experimental Social Psychology, 25, 1-65. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)
11. Toshmatov, A. (2020). Zamonaviy ota-onalarning pedagogik savodxonligi: muammo va yechimlar. Pedagogik ta'lim, 7(3), 14-29.
12. Yusupova, N. (2021). Oilaviy tarbiyada ota-onalar roli: so'rovnoma natijalari. Jamiyat va boshqaruv, 4(2), 66-79.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.